

سهم اقتصاد فرهنگ در اقتصاد ملی

دکتر عطاءالله رفیعی آتانی
دکتر مهدی ناظمی اردکانی

انتشارات آثار فکر

تهران - ۱۳۹۷

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۸۸۳۳-۵۳-۶
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۳۹۴۴۸۶
عنوان و نام پدیدآور	: سهم اقتصاد فرهنگ در اقتصاد ملی/عطاءالله رفیعی آتانی، مهدی ناظمی اردکانی.
مشخصات نشر	: تهران: آثار فکر، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	: ۱۶۸ص.
یادداشت	: کتابنامه: ص.۱۶۵.
موضوع	: فرهنگ -- جنبه‌های اقتصادی -- ایران -- نمونه‌پژوهی
موضوع	: Culture -- Economic aspects -- Iran -- Case studies
رده بندی دیویی	: ۳۰۹۵۵/۳۰۶
رده بندی کنگره	: HM۱۳۹۷۶۲۱/۹س۷
سرشناسه	: رفیعی آتانی، عطاءالله
شناسه افزوده	: ناظمی اردکانی، مهدی، ۱۳۳۲ -
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا

تهران، میدان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، خیابان شهید وحید نظری،
پلاک ۹۹، طبقه دوم تلفن: ۶ و ۶۶۹۶۷۳۵۵ دورنگار: ۶۶۴۸۰۸۸۲

سهم اقتصاد فرهنگ در اقتصاد ملی

تهیه و تدوین: دکتر عطاءالله رفیعی آتانی - دکتر مهدی ناظمی اردکانی

ناشر: انتشارات آثار فکر

چاپ اول ۱۳۹۷

تیراژ: ۵۰۰ جلد

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۸۳۳-۵۳-۶

قیمت ۲۰۰۰۰ تومان

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	۷
مقدمه	Error! Bookmark not defined.
تبیین مفاهیم	Error! Bookmark not defined.
ضرورت پژوهش	Error! Bookmark not defined.
اهداف پژوهش	Error! Bookmark not defined.
سؤال اصلی	Error! Bookmark not defined.
سؤالات فرعی	Error! Bookmark not defined.
روش والگوی پژوهش	Error! Bookmark not defined.
ساماندهی پژوهش	Error! Bookmark not defined.
فصل اول: فرهنگ و اقتصاد	Error! Bookmark not defined.
۱ - فرهنگ اقتصادی	Error! Bookmark not defined.
۲ - تأثیر فرهنگ بر علم اقتصاد	Error! Bookmark not defined.
۳ - انسان دینی موضوع علوم انسانی دینی	Error! Bookmark not defined.
خلاصه و نتیجه	Error! Bookmark not defined.
فصل دوم: اقتصاد فرهنگ	Error! Bookmark not defined.
مقدمه	Error! Bookmark not defined.
۱- اقتصاد خرد فرهنگ	Error! Bookmark not defined.
فصل سوم: سنجش اقتصاد کلان فرهنگ	Error! Bookmark not defined.
مقدمه	Error! Bookmark not defined.
روش شناسی اندازه‌گیری اقتصاد ملی (تولید یا درآمد ملی):	Error! Bookmark not defined.
مشکلات و موانع سنجش اقتصاد کلان فرهنگ:	Error! Bookmark not defined.
سهام اقتصاد فرهنگ در اقتصاد کشورهای توسعه یافته	Error! Bookmark not defined.
سهام فعالیت‌های فرهنگی در تولید ناخالص ملی	Error! Bookmark not defined.
سهام مخارج فرهنگی در کل مخارج مصرفی جامعه	Error! Bookmark not defined.
سهام فعالیت‌های مربوط به حق مؤلف در تولید ناخالص ملی	Error! Bookmark not defined.
سهام مخارج فرهنگی در کل مخارج دولت	Error! Bookmark not defined.
سهام اقتصاد فرهنگ در اقتصاد کلان ایران	Error! Bookmark not defined.
محاسبه	Error! Bookmark not defined.
محاسبه سهم فرهنگ از درآمد ملی از طریق روش مخارج:	Error! Bookmark not defined.

فصل چهارم: پیوست‌ها و واژه‌نامه.....	Error! Bookmark not defined.
۱- تولید اقتصادی.....	Error! Bookmark not defined.
۲- حدو مرز تولید در سیستم حساب‌های ملی.....	Error! Bookmark not defined.
۳- کالاها.....	Error! Bookmark not defined.
۴- خدمات.....	Error! Bookmark not defined.
۵- ستانده.....	Error! Bookmark not defined.
۶- مصرف واسطه.....	Error! Bookmark not defined.
۷- مصرف سرمایه‌ی ثابت.....	Error! Bookmark not defined.
۸- ارزش افزوده.....	Error! Bookmark not defined.
۹- مازاد عملیاتی و درآمد مختلط.....	Error! Bookmark not defined.
۱۰- انتقالات.....	Error! Bookmark not defined.
۱۱- مالیات‌ها و یارانه‌ها.....	Error! Bookmark not defined.
۱۲- جبران خدمات کارکنان.....	Error! Bookmark not defined.
۱۳- مصرف نهایی خانوار.....	Error! Bookmark not defined.
۱۴- مصرف نهایی مؤسسات غیرانتفاعی در خدمت خانوارها.....	Error! Bookmark not defined.
۱۵- مصرف نهایی دولت.....	Error! Bookmark not defined.
۱۶- کالاها و خدمات فردی.....	Error! Bookmark not defined.
۱۷- خدمات جمعی.....	Error! Bookmark not defined.
۱۸- هزینه‌های خدمات فردی و جمعی دولت براساس طبقه‌بندی وظیفه‌ای دولت (COFOG).....	Error! Bookmark not defined.
	Bookmark not defined.
۱۹- مصرف نهایی واقعی.....	Error! Bookmark not defined.
۲۰- تشکیل سرمایه‌ی ثابت ناخالص.....	Error! Bookmark not defined.
۲۱- تغییر موجودی انبار.....	Error! Bookmark not defined.
۲۲- صادرات و واردات.....	Error! Bookmark not defined.
۲۳- ارزش گذاری.....	Error! Bookmark not defined.
۲۴- طبقه‌بندی بین‌المللی استاندارد کلیه‌ی رشته فعالیت‌های اقتصادی.....	Error! Bookmark not defined.
	defined.
۲۵- طبقه‌بندی‌های وظیفه‌ای.....	Error! Bookmark not defined.
۲۶- حساب کالاها و خدمات.....	Error! Bookmark not defined.
۲۷- حساب تولید.....	Error! Bookmark not defined.
۲۸- حساب ایجاد درآمد.....	Error! Bookmark not defined.
منابع و مآخذ.....	Error! Bookmark not defined.

پیشگفتار

بی گمان، پژوهش در چگونگی تعامل بین فرهنگ و اقتصاد از حوزه‌های جذاب پژوهشی و البته مهم‌تر از آن از جمله قلمروهایی است که سیاست‌گذار و برنامه‌ریز بخش عمومی و نیز فعالان جدی عرصه اقتصاد و فرهنگ به آن برای تصمیم‌گیری و سامان‌دهی رفتارها و عملکرد خویش نیازمندند. با مرور اجمالی بر مجموعه ادبیاتی که در این عرصه تولید شده‌اند چند گونه ارتباط بین فرهنگ و اقتصاد مورد توجه بوده است. تبیین ماهیت «فرهنگ اقتصادی» یا مجموعه اصول و عناصر فرهنگی مؤثر بر «اقتصاد» و نیز بر «دانش اقتصاد» دو نوع از این مطالعات بوده است. نوع نخست که مورد علاقه و نیاز جامعه‌شناسی توسعه و جامعه‌شناسی اقتصادی بوده است عمدتاً در چارچوب ادبیات توسعه و با متدولوژی جامعه‌شناسی تولید شده است. در ایران به ویژه پس از پیروزی انقلاب اسلامی با توجه به نگرانی‌های جدی در مورد آثار تحولات غرب‌گرایانه‌ی فرهنگ ناشی از پی‌گیری برنامه‌های اقتصادی منبث از نظریات اقتصادی سرمایه‌داری لیبرال در چارچوب الگوهای توسعه‌ی غربی این نوع مطالعات به شدت مورد توجه موافقان و مخالفان این الگوهای توسعه بوده است و به همین دلیل ادبیات قابل توجهی را نیز آفریده است. نوع دوم آن که تجزیه و تحلیل اجتماعی و فرهنگی ماهیت «علم اقتصاد» است، عمدتاً در چارچوب نظری «جامعه‌شناسی علم، شناخت و معرفت» و گاه ممکن است «فلسفه‌ی علم اقتصاد» قرار گیرد. منتقدان به دانش اقتصاد به اتهام غربی بودن آن به صورت جسته و گریخته و گاه در ضمن مباحث مطروحه در فرهنگ اقتصادی به ملازمات فرهنگی علم اقتصاد نیز پرداخته‌اند. این دو نوع از مطالعات از یک ویژگی اساسی مشترک برخوردارند و آن این که تأثیر فرهنگ را بر اقتصاد و زندگی و نظام اقتصادی یا بر دانش اقتصاد را با روش تولید دانش در دانش «جامعه‌شناسی» مورد مطالعه قرار می‌دهد.

عرصه‌ی سوم که «اقتصاد فرهنگ» است تجزیه و تحلیل تولید و مصرف کالا و محصولات فرهنگی در چارچوب دانش اقتصاد است. گویی کالا و محصولات فرهنگی به عنوان یکی از منابع یا کالا و خدمات اقتصادی مثل سایر کالاها و خدمات اقتصادی نظیر مسکن در چارچوب تئوری‌های اقتصادی مورد مطالعه و بررسی قرار می‌گیرد. دانش اقتصاد نیز در چارچوب نظری دو زیر بخش اساسی خود یعنی اقتصاد خرد و اقتصاد کلان به

مطالعه‌ی محصولات فرهنگی به عنوان یک کالای اقتصادی می‌پردازد. در اقتصاد خرد مثل همه‌ی موضوعات مورد مطالعه رفتار فرد و بنگاه حداکثر کننده‌ی سود با یک رویکرد فرد گرایانه‌ی روش شناختی تولید کالاها و خدمات فرهنگی در چارچوب تئوری‌های تولید و هزینه مورد بررسی قرار می‌گیرد.

به علاوه رفتار فرد و خانواده‌ی مصرف کننده که مطلوبیت خود را مثل سایر کالاها در کمیت و کیفیت مصرف کالاها و محصولات فرهنگی حداکثر می‌سازد در چارچوب تئوری مصرف اقتصاد خرد مورد بررسی قرار می‌دهد.

اما کالاها و محصولات و مصنوعات فرهنگی به عنوان یک متغیر و پدیده‌ی ملی و کلان و نه فردی در چارچوب تئوری‌های اقتصاد کلان قابل بررسی است. تبیین ماهیت مصرف و سرمایه‌گذاری، صادرات و واردات در یک کشور و نیز میزان مخارج دولت در عرصه‌ی کالاها و خدمات فرهنگی یعنی «اقتصاد کلان فرهنگ» در این چارچوب قابل مطالعه است.

تجزیه و تحلیل اقتصادی فرهنگ یا اقتصاد فرهنگ (که در این ترکیب اقتصاد به معنای دانش اقتصاد است و فرهنگ به معنای کالاها و خدمات فرهنگی است.) در جهان نیز نوزاد است اما اینک علاوه بر انتشار کتاب‌های نظیر کتاب اقتصاد و فرهنگ دیوید تراسبی که به فارسی نیز ترجمه شده به انتشار یک مجله‌ی مرتب نیز منجر شده و در داخل کشور نیز مطالعات جسته و گریخته‌ای در این زمینه صورت گرفته است.

موضوع مورد مطالعه «سهم اقتصاد فرهنگ از اقتصاد ملی» است. با توجه به گونه‌ها و روش‌های مختلف مطالعاتی بین اقتصاد و فرهنگ که اشاره رفت این مطالعه تنها باید در چارچوب دانش و تئوری‌های اقتصاد کلان انجام پذیرد. یعنی ضرورتاً می‌بایست از روشها و تئوریهای اقتصاد کلان، محصولات، مصنوعات، کالاها و خدمات فرهنگی را در مجموعه اقتصاد ملی یا همان اقتصاد کلان مورد مطالعه قرار داد.

کتاب حاضر برگرفته از گزارش پژوهش انجام شده در سال ۱۳۸۶ با حمایت کمیسیون فرهنگی دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی می‌باشد. امید است مورد استفاده مدیران و کارشناسان دستگاههای فرهنگی و صاحب نظران و اندیشه‌ورزان فرهنگی کشور قرار گرفته و از نقد و نظر خود نگارندگان را بهره‌مند سازند.

و من الله التوفیق

دکتر عطاءالله رفیعی آتانی، دکتر مهدی ناظمی اردکانی

